

İlk sayısını edebiyatta hayvan çalışmalarına, ikinci sayısını ise muhtelif makalelere ayıran *Nesir: Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, “Ütopya/Distopya” dosya konulu üçüncü sayısı ve yine farklı disiplinleri edebiyat çatısında bir araya getiren çok yönlü yapısıyla gün yüzüne çıkıyor.

Nesir’in bu sayıda odağında olan ütopyalar ve karşıtı distopyalar, muhtemel bir dünyanın, zor da olsa bir ihtimalin tasvirini (şimdiden) yapma arzusundan doğar ve daima geleceğe yönelik bir müjde ya da uyarı taşır. Bu anlatı evreni, Platon’un devleti ve Farabi’nin erdemli şehriden Thomas More’un, Campanella’nın ve Francis Bacon’ın erken modern ütopyalarına; Christine de Pizan’ın kadın filozoflardan, bilginlerden ve azizelerden oluşan şehriden Charlotte Perkins Gilman’ın savaşın, çatışmanın ve tahakküm ilişkisinin yer almadığı feminist toplumuna; modernlik tecrübesinde ilk hedef olarak seçilen ütopya ve “mümkün dünyaların en iyisi” anlatılarının eleştirilerinden mükemmeliyetçiliğin otokrat, totaliteryen ve baskıcı rejimlerle sonuçlandığı kaotik bilimkurgulara kadar geniş bir literatürü kapsamaktadır. Bu metinlerin yazarları, birbirine benzeyen ve birbirinden tamamen ayrılan şekillerde insan yaşamının politik, ekonomik, dini, ahlaki, hukuki, toplumsal boyutlarını; zamansal, mekânsal, coğrafi, kültürel, bilimsel ve teknolojik tecrübelerini, dahası Tanrı, devlet, doğa, özgürlük, ırk ve cinsiyet gibi meseleleri irdeler. *Nesir*’in “Ütopya/Distopya” dosyası, derginin amaçları ve kapsamı doğrultusunda, bu engin literatürü ve zihinleri meşgul eden problemlerin çokluğunu, edebi eleştiriyle, klasik ve modern feminist metin analizleriyle, felsefe, toplumbilim ve dünya edebiyatı incelemeleriyle karşılamayı amaçlıyor.

Yazı gönderim sürecinde pek çok makalenin dikkatlice değerlendirildiği “Ütopya/Distopya” dosyası, beş araştırma makalesi içeriyor. Aqsa Eram ve Mohd Raghbul Haque’ın “Beyond Punishment: Waiting Under the Panoptic Gaze in Aziz’s *The Queue*” yazısı, Basma Abdel Aziz’in distopik romanını “empoze edilen bekleyiş” kavramı etrafında ele alıyor; Eram ve Raghbul Haque, *The Queue*’da sürekli bir sıraya girmek zorunda kalan insanların gözetim altına kolayca alınabilmesini, Michel Foucault ve Harold Schweizer’in düşünceleriyle açıklıyor. İlk feminist ütopya örneklerinden Charlotte Perkins Gilman’ın *Herland*’i üzerine yazdığı “Reshaping the Balance: How Gilman Critiques and Constructs a Feminist Utopia in *Herland*” başlıklı eleştirel makalesinde Chang Li, bu ezber bozan eserin sadece edebiyat tarihindeki kritik önemine değil toplumsal yapı, cinsiyet bilinci ve ekolojik çevre gibi farklı boyutlarına değinerek çağdaş bir okuma gerçekleştiriyor; *Herland*’in türünün ilk örneklerinden biri olması hasebiyle üzerine yıkılan ağır baskıyı anlamaya ve açıklamaya girişen Li, Gilman’a yöneltilen haklı ve haksız tenkitlere karşı eleştirel bir savunu veriyor. Jennifer-Kelso Farrell’in “Memory, Dystopias, and Writers: Attempting to Subvert Dystopia for the Future” yazısı ise oldukça sağlam bir argümanla

distopya yazınının distopyanın altını oyduğunu, kendi yapılarını kendisinin söktüğünü iddia ediyor; Omar El Akkad'ın *American War*, Jeff Noon'un *Falling Out of Cars* ve Yoko Ogawa'nın *The Memory Police* romanlarını örnek olarak kullanan Farrell, yazma ve hafıza bağlantısı üzerine giderek edebi eleştiri ve psikolojiyi iki tarafın da hakkını vererek bir araya getiriyor. Distopyalardan umuda doğru yüzünü dönen bir başka makale de Emrah Atasoy ve Burcu Kayışçı Akkoyun'un "Distopik Yazında Umudun Yolculuğu"; Atasoy ve Kayışçı Akkoyun'un "ümitvar distopya" ile kavramsallaştırdığı kuramlarına göre, distopik öğeler barındıran kurgular, esasen okurun içinde bulunduğu hâle yönelik radikal bir değişimi hedefler; bu yüzden distopyalar, zannedildiği gibi ütopyaların bir karşıtı değil, aksine ve daha fazlası, okurda değişim umudunu yeşertecek kadar gerçekçi ve dönüştürücüdür. "Empoze edilen bekleyiş" incelemesiyle başlayan "Ütopya/Distopya" dosyası, Hüsnâ Baka'nın "bir başka bekleyiş" üzerine yazdığı "*Tutkulu Perçem*'de Feminist Bir Yıkım Beklentisi" ile tamamlanıyor; burada Sevgi Soysal'ın *Tutkulu Perçem*'ini feminist eleştirisiyle analiz eden Baka, gelecek bir felaketle eril düzenin yıkılacağı bir ütopyayı, yine "ümitvar" bir perspektifle sunuyor.

Nesir, üçüncü sayısında iki kitap değerlendirmesine yer veriyor: *Ütopya/Distopya: Tarihsel Olasılığın Koşulları* kitabını inceleyen Emre Mert, "Sıradan ve Özgün Anlamlarıyla Ütopya/Distopya" yazısıyla dosyaya dışarıdan katkı veriyor. Burak Ayçiçek ise "Yaşayan Mekânın İzinde: *Edebi Mekânın Poetikası*" ile Abdülhak Şinasi Hisar romanlarından hareketle mekânı geniş bir perspektiften inceleyen Bekir Şakir Konyalı'nın *Edebi Mekânın Poetikası* eserini değerlendiriyor. Araştırma Notu kısmında Ercan Akyol'un "*Keshif: Osmanlı Türkçesi Mikro Edisyon E-Dergisi ve Veritabanı*" başlıklı *Keshif*'in veritabanını tanıttığı itinalı yazısına Hülya Çelik ve Ani Sargsyan'ın Ermeni harfli Türkçe metinlerin Latin harfleriyle transkripsiyonu için bir standart önermeyi amaçladıkları "Ermeni Harfli Türkçe Edebiyat Çalışmaları için Transkripsiyon Standartları Önerisi" başlıklı yazıları eşlik ediyor.

Üçüncü sayımızda ilk kez başlattığımız söyleşi bölümümüzde ise kısa bir süre önce yayım hayatına veda eden *Monograf: Edebiyat Eleştirisi Dergisi* üzerine genel yayın yönetmeni ve yayın kurulundan isimlerle yapılan oldukça kıymetli bir söyleşi yer alıyor. Son olarak, Özgür Taburoğlu'nun "Distopik Yönelimler: Hareket ve Sükûnet Oranlarında Bozulmalar" yazısı Ütopya/Distopya dosyamıza eleştirel deneme kategorisinde katkı veriyor.

Abdullah Başaran